

Sörjer Sturmark att kreationismen är på utdöende?

Barkenbom är i minoritet: Inte ens USA:s väckelsekristna förnekar evolutionen

[Joel Halldorf](#)

Mar 23, 2026

Min gode vän och förläggare Christer Sturmark hade en gång rykte om sig att vara arg på allt religiöst. Detta var nu länge sedan. I dag tar han det mesta med jämnmod: ger ut teologer på sitt förlag – biskopar till och med – och är gift med en katolik!

Men en sak kommer fortfarande åt honom: Kreationister.

Christer finner personer som förnekar evolutionen omåttligt irriterande – men också, tror jag, lite fascinerande.

Detta finns faktiskt fångat på film – i SVT:s Skavlan, då Sturmark konfronterade Josef Barkenbom med frågan “Tror du på evolutionsteorin?”

Men nu kommer data som kommer göra Christer antingen lättad eller besviken. Barkenbom tillhör en utdöende art. Kreationismen är nämligen på nedgång, till och med bland väckelsekristna i USA.

Frågan om evolution och kreationism ingick, som sociologen Ryan Burge konstaterat, i Pew Religious Landscape Survey, som fylls i av 37 000 amerikaner. De tillfrågade fick tre alternativ att välja på:

- Människor har utvecklats över tid genom processer som naturligt urval; Gud eller någon högre makt hade ingen roll i denna process. (**Ren evolution**)
- Människor har utvecklats över tid (evolverat) genom processer som styrdes eller tilläts av Gud eller en högre makt. (Det som ibland kallas **Intelligent design**)
- Människor har existerat i sin nuvarande form sedan tidernas begynnelse – det vill säga ingen evolution. (**Kreationism**)

I befolkningen som helhet landar kreationisterna på en sjättedel – det är alltså inte fler än så som helt förkastar evolutionen:

Men än mer intressant blir det när Burges zoomar in på de olika samfundet. Det visar sig då att de evangelikala inte skiljer sig så väldigt mycket från befolkningen i stort. Även i denna gren av kristenheten är ett totalt avvisande av evolutionen en minoritetsposition:

Historiskt är detta särskilt intressant, eftersom en av de mest betydelsefulla händelserna för de evangelikala kristna i USA var **The Scopes Trial** år 1925 – officiellt *The State of Tennessee v. John Thomas Scopes*, även känd som “Apträtegången”.

Då åtalades läraren John Scopes för att ha brutit mot en lag i Tennessee som förbjöd undervisning om evolutionsteorin skolan. Rättegången blev en medial cirkus där två giganter möttes: den kristne politikern **William Jennings Bryan** för åklagarsidan och försvarsadvokaten **Clarence Darrow**. Formellt vann åklagarsidan – Scopes

dömdes till böter – men i den allmänna opinionen uppfattades det religiösa motståndet mot modern vetenskap som bakåtsträvande och verklighetsfrånvänt.

För den evangelikala rörelsen fick rättegången djupgående konsekvenser. Den ledde till vad som beskrivits som **“The Great Withdrawal”**: Efter att ha blivit förlöjligade i media drog sig många evangelikala och fundamentalistiska grupper bort från det offentliga samtalet och mainstream-kulturen. De började bygga egna parallella institutioner, som bibelskolor, förlag och radiokanaler. Det var först på 1970-talet som man återigen tog klivet ut i politiken, genom formandet av den kristna högern.

Idén om “intelligent design” fanns inte som ett alternativ då, och det är den version som de flesta evangelikaler omfamnar i dag. Bakom detta ligger ett teologiskt och vetenskapligt arbete av forskare som Francis Collins, som talat om “teistisk evolution”.

Man kan hävda att skillnaden inte är så stor, eftersom både kreationister och intelligent design-förespråkare menar att Gud varit involverad i skapelsen. Men den största skillnaden har med hermeneutik att göra – det vill säga hur man läser och tolkar Bibeln.

Skildringarna av skapelsen i 1 Mosebok 1–2 nämner inte evolution utan beskriver det som att människan skapas direkt i sin nuvarande form. Det betyder att kristna som accepterar evolution också via intelligent design läser dessa texter symboliskt snarare än bokstavligt.

Det var för övrigt så kyrkofadern Augustinus menade att 1 Mosebok skulle läsas redan på 400-talet. Inte som en bokstavlig beskrivning av hur skapelsen gått till, utan som en teologisk text om förhållandet mellan Gud och världen. Det viktiga var att Gud, av kärlek, skapat en god värld.

Så här skriver Augustinus i *De Genesi ad litteram* om bokstavliga utläggningar av Första Mosebok:

“Det är sannerligen skamligt och farligt när en icke-kristen får höra en kristen tala nonsens om dessa ämnen, samtidigt som denne kristne utger sig för att förklara den Heliga skrift. Vi bör till varje pris förhindra en sådan pinsam situation, där människor ser en enorm okunnighet hos en kristen och hånskrattar åt den. Skammen ligger inte främst i att en okunnig individ blir utskrattad, utan i att människor utanför kristendomen tror att våra heliga författare hyste sådana åsikter. Det sker till stor förlust för dem vars frälsning vi kämpar för, eftersom Bibelns författare då blir kritiserade och avfärdade som olärda män.”

Origenes var redan på 200-talet inne på samma linje. Att läsa skapelseberättelsen som en bokstavlig beskrivning av hur världen kom till var bara fånigt, menade han.

“Now what man of intelligence will believe that the first and the second and the third day, and the evening and the morning existed without the sun and moon and stars? And that the first day, if we may so call it, was even without a heaven? And who is so silly as to believe that God, after the manner of a farmer, “planted a paradise eastward in Eden,” and set in it a visible and palpable “tree of life,” of such a sort that anyone who tasted its fruit with his bodily teeth would gain life; and again that one could partake of “good and evil” by masticating the fruit taken from the tree of that name? And when God is said to “walk in the paradise in the cool of the day” and Adam to hide himself behind a tree, I do not think anyone will doubt that these are figurative expressions which indicate certain mysteries through a semblance of history and not through actual event.”

Sturmark kanske sörjer att inte ha så många kreationister att bråka med längre, men Augustinus skulle välkomna denna omsvängning i den amerikanska kristenheten. Det är en påminnelse om att kyrkan avvisade

en bokstavlig läsning av Första Mosebok långt före Darwin.

Vit Rök är en Substack om religion och dess påverkan på politik, kultur och samhälle. Den drivs av Joel Halldorf – professor i kyrkohistoria, författare och skribent. Texterna ligger öppna men om du har möjlighet får du gärna stötta arbetet genom att teckna en betald prenumeration till priset av en kopp kaffe i månaden! Och tipsa gärna andra som du tror kan vara intresserade om Vit Rök!